פרי הארץ — יתרו

וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר מלמד שאמר הקב"ה כל עשרת הדברות בדבור א' מה שא"א לאדם לומר כן. א"כ מה ת"ל עוד אנכי ולא יהיה לך שחזר ופירש כל דבור בפ"ע.

פתח הרב במארז"ל בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ס"ר מלאכי השרת לכאו"א מישראל וקשרו לו ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע וכו' שם בחורב טענו ובחורב פרקו כו' ארז"ל וכולן זכה משה כו' אר"א בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה ב"ק ואמר מי גלה לבני רז זה שמ"ה משתמשין בו דכתיב ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע כו' ברישא עושי והדר לשמוע גם שם מאמר רבא להההוא מינא דקא"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפחזותייכו קיימיתו ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו כו' א"ל כו' כתיב בן תומת ישרים תנחם וכו'. והנה ארז"ל באורייתא ברא קב"ה עלמא שהוא החכמה כפי' התרגום בראשית ברא בחוכמתא ברא. והנה ענין הבריאה פי' דז"ל בצחות דבריהם דברי אלהים חיים ואמרו קודם שברא הקב"ה את העולם היה הוא ושמו לבד ומאור לבושו ברא את העולם כהדין המצא דלבושי' מיני' ובי', ובכדי להבין זה בדעתו תהומות יבקע כשחר פירוש ענין הצמצום והוא להיות ידוע כי א"ס ב"ה צמצם א"ע בבריאת העולם כמאמר כשעלה ברצונו הפשוט, והנה ענין הצמצום הוא עלית הרצון הפשוט. והאדם יוכיח שנכלל בו כל סדר הבריאה וקודם כניסת המחשבה באותיות ותיבה והבנתה הנה המחשבה משוטטת בלי מצרים וגבולים ואינה מושגת ומשגת אם אמנם היות ההשגה בכחה כשתרצה ותכנס בגבולי אותיות רצונה אבל קודם כניסתה שהיא מופשטת מכל גבול אין להשגה שום תפיסה כמו אין ואפס וחשך והוא ענין כתר ואחרי' החכמה מאין תמא כי החכמה הוא הצמצום מן ההתפשטות ואין בכדי להכניס המחשב' בגבול אותיות ותיבות ואח"כ ההבנה הרי שתחילת התגלות אור ההשגה הוא הצמצם א"ע אבל עיקר החיות של אור ההשגה הוא האין והאפס והראי' כשאדם יוצא מענין לענין בעמקות א"א לו להכניס עצמו להעמיק בענין השני עד שמשתומם כשעה חדא וענין ההשתוממות הוא שמעלה המחשבה אל תחלת שרשה שהוא האין והאפס ואינו חושב כלום עד שאח"כ באפשרו לצמצם מחשבתו בענין אחר להאיר שם הרי שעיקר אמיתות כח חיות ההשגה הוא האין והאפס הנראה כמו חשוך אבל הוא מחמת העדר כח המוגבלים להשיג בלי גבול לכן החכמה והצמצום הוא ראשית ההתגלות והאור אם אמנם האין וההתפשטות שקודם הצמצום הוא העיקר האור המאיר בצמצום. אבל מה אדם וידעהו בן אנוש ויחשבהו וא"אלאדם לחשב אלא א"כ ע"י הצמצום פרטים פרטים משא"כ א"ס ב"ה עילת כל העילות אם לפניה' מי גלוי לפניו נגלו כל תעלומות וסדרי בראשית וכל היותר דק אין ואפס ומופשט מגבול הוא יותר דבק בו ית' עצמותו בלי שום מלבוש וכל המתגלה יותר המה מלבושים ומסכי' המבדילים בין הקדש. והנה כשעלה ברצונו הפשוט לברא את העולם הרצון הוא המצמצם את הצמצום שהוא חכמה וברצונו ברא שהוא בראשית ברא כתרגומו בחוכמתא ברא וכבר נבראו כל הויאמר שבמקרא ברצון הראשון שהרי מתילה רצה בכל הבריאות זהו ארז"ל שכולם בראשון נבראו אבל התגלותם למידת השגת המוגבלים לא היה באפשרות כ"א פרטים פרטים וזהו ויאמר ויאמר אבל ויאמר הראשון הוא ויהי אור שהוא תחילת ההתגלות שהוא הצמצום הוא האור להשגת המוגבלים שהרי בתחלה חשוך הוא להשגתם קוד' הצמצום. והנה האור הראשון ג"כ נגנז לצדיקים לעתיד לבא וגניזתו הוא בבינה

הנקרא לעתיד לבא שהרי הצמצום שהוא חכמה מתלבש אח"כ בבינה ודעת ומדות ואינו משתמש בה כי אם הצדיק הפושט צורה וכל עניני המלבושים ההם מלהשתמש על ידם בעבודת ה' שהוא כדברי ההוא מינא לרבא ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו שהוא לשער בנפשו ע"י המדות והמלבושים ובאמת אינו כן כי אם צדיק באמונתו יחיה באמונה שהיא החכמה והצמצום בלי שום הבנה לדעת בין טוב לרע ולכן ברישא נעשה סתם מחמת האמונה ואח"כ נשמע וכידוע שענין העשיה תלוי בחכמה כמאמר כולם בחכמה עשית בחכמה יסד ארץ שהיא עשי' והשמיע' תלוי בבינה כמאמר אוזן תבן לה כמאמר לב לשמוע שהוא ההבנה וענין האמונה לא נתנו ה' אלהים לגויי הארץ כי אם אחרי שכלם ושרירות לבם והבנתם ילכו שהם משפטים בל ידעום בלי יחוד כי נפרדים המה משא"כ ישראל קדושים הם ויאמינו בה' בתורתו שהיא החכמה הקדומה ואחרי האמונ' זו הגורמת תיכף העשי' אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם באמונה וחכמה תחי' בעלי' וכל עיקר מגמתו בעשית המצוה הגשמית או בעמק התורה והתפילה מחמת אמונתו בהם שנשתלשלו מרצונו ית' כי הוא צוה ויעמוד מעולם לעולם עד שהגיעו למדריגת המעשה וממילא נהפך הוא במעשה המצוה שמעורר מעולם לעולם עד שמגיע לעתיד לבא שהוא המאסף את הכל ויחוד האמתי שהוא מקום השמיע' כמאמר השמיעי לי שהוא לשון יחוד וכמאמ' וישמע שאול את העם שהוא לשון אסיפה. ולכן רוצה בעשיתה כדי שיגיע לרצונו הפשוט בעשיתו שאמר ונעשה רצונו והוא ד"ת מן השפלי שפלים והפחותי' שיש למלך בו"ד והמה רחוקים מאוד מאוד מן המלך אעפ"כ כל עיקר עשיתם פקודת המלך אולי מחמת עשיתם הפחיתות הזה יסתעף שהמה יגיעו בתוך מחשבת המלך אחרי שאמר ונעשה רצונו כן הענין במעשה המצות הגשמית העיקר הוא להגיעו אל הדביקות והיחוד האמתי שהוא לב שומע. וזהו נעשה ואח"כ נשמע וזהו ברכו ה' מלאכיו שהמ' הצדיקי' גבוי כח עושי דברו כדי לשמוע בקול דברו כידוע שהצדיקי' נקראים מלאכים ע"י התורה והמצוה שנתנה בסיני שגי' סלם מוצב ארצה והמה עולים ויורדים בו ומיחדים כל העולמות עם החיות המאיר בתוכם וזהו פי' לשמוע בקול דברו שהוא כמו ליחד בחיות דברו כי הקול הוא החיות של הדבור ע"י העשי' מעשה המצות כי הבא לטהר מלמטה מסייעין לו עד שמגיע אל האור הראשון ומשתמש בו ליחד כל העולמות שהוא תשובת רבא אנן דמשגינן בשלימותא כתוב בו תומת ישרים תנחם מן העשי' אל השמיע' שהוא בלב אבל שמיעת האוזן בודאי תקדים לעשי' כי איך יתכן שום עשי' קודם השמיע ברם אין זה נק' שמיעה כי אם השמיעה שבנקודת הלב שהוא היחוד וההבנה הנק' מלך העולם. וזהו קודם שנברא העולם הי' הוא ושמו לבד וענין הוא ושמו שהוא א"ס ב"ה ושמו הוא הצמצום שהוא אור הראשון ותחילת ההתגלות כענין שם שהוא להוראות האדם וזהו שהעולם נברא מאור לבושו שהוא הצמצום המאור והוא מתלבש בו כהדין קמצא דלבושא מני' שהרי הרצון הוא הצמצום ובי' הוא והנה ענין י' הדברות המה י' המאמרות של בריאות העולם ובאורייתא ברא קוב"ה עלמא וזהו פרש"י על את כל הדברים האלה לאמור שאמר הקב"ה כל י' הדברות בדבור א' שהרי כשעלה ברצונו לברא כל הנבראים הוא הצמצום והיא הבריאה שכולם בראשון נבראו אבל התגלותם להשגת המוגבלים עדיין לא הי' אפשרות וזהו פרש"י מה שא"א לאדם לומר כן א"כ מה ת"ל עוד אנכי ולא יהי' שהרי הוא הכולל הכל והוא העדר ההשגה ותירץ שחזר ופירש כי אח"כ בחזירתו מתתא למילא מנעשה יגיע לנשמע שהוא האחדות והדביקות אל שאמר ונעשה רצונו בה' לא"ו וזהו ענין הב' כתרים א' כנגד נעש' אור ישר וא' כנגד נשמע שהוא היחוד אור חוזר וכולם זכ' משה שהוא הדעת המחבר הכל.